

– UNESCO –

– extrase –

- Considerată necesară urmare a „pericolului de uniformizare și depersonalizare a locuirii pe care urbanismul modern o răspândește în întreaga lume”.
- Această Recomandare propune Statelor să adopte o politică cuprinzătoare de protejare a arealelor istorice din teritoriul lor național și menționează în acest sens principalele măsuri care ar trebui luate.
- Măsurile considerate necesare de a fi întreprinse sunt împărțite în câteva categorii:
 - legislative;
 - tehnice;
 - sociale și de participare a publicului.

Considerații:

1. „zonele istorice sunt parte a ambientului cotidian al omului de pretutindeni,
 2. ele reprezentând prezenta vie a trecutului care le-a creat,
 3. producând cadrul variat al vieții necesar pentru a se potrivi cu diversitatea societății,
 4. prin aceasta adăugându-și valoare și câștigând o dimensiune umană suplimentară”.
- Preambul, par. 1.
5. „protecția și integrarea [zonelor istorice] în viața colectivităților este un factor esențial în urbanism și amenajarea teritoriului”

Preambul, par. 2.

6. „zonele istorice sunt un patrimoniu imobiliar a cărui distrugere poate deseori cauza dereglări sociale, chiar dacă nu conducând către o pierdere economică”.

Preambul, par. 5.

I. DEFINIȚII

1. Pentru scopurile prezentei recomandări:
 - (a) „Zone istorice și ansambluri arhitecturale (inclusiv vernaculare)” sunt considerate a reprezenta orice grup de construcții, structuri și spații deschise, inclusiv situri arheologice sau paleontologice, constituind așezări umane în mediu urban sau rural și a cărui coeziune și valoare sunt recunoscute din punct de vedere arheologic, arhitectural, preistoric, istoric, estetic sau socio-cultural. Printre aceste zone, care sunt foarte variate ca natură, este posibil de distins urmă-

toarele: situri preistorice, orașe istorice, cartiere istorice, sate și cătune precum și ansambluri monumentale omogene, fiind înțeles că acestea din urmă trebuie de regulă păstrate cu grijă nemodificate.

- (b) „Ambientul” este definirea contextului natural sau artificial care influențează în mod static sau dinamic perceperea acestor zone ori sunt legate în mod direct de acestea prin legături spațiale, sociale, economice sau culturale.
- (c) „Salvgardare” trebuie înțeles în sensul identificării, protecției, conservării, restaurării, renovării, întreținerii și revitalizării zonelor istorice sau tradiționale și a ambientului lor.

II. PRINCIPII GENERALE

3. Fiecare zonă istorică și împrejurimile sale trebuie considerată în totalitate ca un întreg coerent al cărui echilibru și natură specifică depind de fuziunea părților din care este compus și care include atât construcțiile cât și activitățile umane, organizarea spațială cât și împrejurimile. Toate elementele, inclusiv activitățile umane, oricât de modeste, au o semnificație în relația lor cu întregul, ce nu poate fi ignorată.

4. Zonele istorice și vecinătățile lor trebuie protejate activ împotriva deteriorărilor de orice fel, în mod special cele rezultând din folosirea neconformă, completări necesare și schimbări prost concepute sau nepotrivite care aduc atingere autenticității, precum și datorate poluării. Orice lucrări de restaurare trebuie să se bazeze pe principii științifice. În mod similar, o mare atenție trebuie acordată armoniei și expresiei estetice de legăturile și contrastul variatelor părți care alcătuiesc ansamblurile și care dau fiecăruia un caracter aparte.

III. POLITICA NAȚIONALĂ, REGIONALĂ ȘI LOCALĂ

7. (...) O astfel de politică trebuie să influențeze activitatea de planificare la nivel național regional și local și să prevadă îndrumări pentru urbanism și pentru amenajarea teritoriului la nivel regional și rural la toate nivelurile, activitățile decurgând din aceasta formând o componentă esențială a formulării scopurilor și a programelor, asumarea responsabilităților și conducerea operațiunilor. Cooperarea cu persoane fizice sau cu asociații private trebuie gândită în implementarea acestei politici de protecție.

¹ Adunată la Nairobi, în cea de-a noua sesiune a Conferinței Generale a UNESCO, 26.11.1976.

Măsuri legislative și administrative

9. Aplicarea unei politici cuprinzătoare pentru salvagardarea zonelor istorice și a vecinătăților lor trebuie să se bazeze pe principii valabile pe întreg teritoriul statului. (...) Legile privitoare la urbanism și amenajarea teritoriului precum și politica locuirii trebuie de asemenea revizuite astfel încât să fie coordonate și alinate la legile referitoare la salvagardarea patrimoniului arhitectural.

10. Prevederile stabilind un sistem pentru salvagardarea zonelor istorice trebuie să stabilească un set de principii referitoare la elaborarea de planuri și documentații necesare și în particular la:

- condițiile generale și restricțiile în zonele istorice și în vecinătatea lor;
- exprimarea publică a programelor și operațiunilor ce trebuie întreprinse în scopul conservării și prevederii de servicii publice;
- întreținerea și cei responsabili să o execute;
- domeniul în care sunt aplicabile măsurile de urbanism, dezvoltare și amenajare a teritoriului;
- desemnarea organismelor responsabile pentru autorizarea restaurărilor, modificărilor, noilor construcții sau a demolărilor în interiorul perimetrelor protejate;
- modalitățile prin care programele de salvagardare sunt finanțate și duse la îndeplinire.

11. Planurile și documentațiile de protecție trebuie să definească:

- teritoriul și obiectele ce trebuie protejate;
- condițiile și restricțiile specifice ce se aplică acestora;
- standardele ce trebuie respectate în cadrul lucrărilor de întreținere, restaurare și îmbunătățire;
- condițiile generale reglementând realizarea echipării edilitare necesare în mediul urban sau rural;
- condițiile reglementând noile construcții.

12. Aceste legi trebuie să cuprindă prevederi care să prevină:

- încălcarea reglementărilor de protecție precum și
- creșterea speculativă a prețurilor proprietăților din zona protejată, lucru ce ar compromite protecția și restaurarea îndeplinită în interesul comunității ca un întreg.

Aceste prevederi pot implica măsuri de planificare urbană care să permită influențarea prețurilor terenurilor, precum sunt:

- stabilirea de planuri de dezvoltare la scara cartierului,
- acordând dreptul de preemțiune unui organism public,

- exproprierea în scopul conservării sau reabilitării sau
- intervenția automată în cazul în care proprietarii nu reușesc să acționeze [în scopul conservării] și să prevadă penalități eficiente precum
- suspendarea operațiunilor,
- restaurarea obligatorie și/sau
- amenda corespunzătoare.

15. În mod special, prevederile referitoare la asanare și locuințe sociale trebuie planuite sau amendate astfel încât să se potrivească cu politica de protecție și să o slujească. Acordarea de subsidii trebuie să urmărească dezvoltarea locuințelor sociale și a construcțiilor publice prin reabilitarea vechilor construcții. Orice demolare trebuie să afecteze doar construcții fără valoare istorică sau arhitecturală și subvențiile trebuie controlate cu grijă. În plus, o parte din fondurile alocate construcției de locuințe sociale trebuie îndreptată spre reabilitarea de vechi construcții.

16. Consecințele legale ale măsurilor de protecție în domeniul construcțiilor și al terenurilor trebuie făcute publice și trebuie înregistrate de un organism oficial competent.

17. Considerând condițiile specifice din fiecare țară și ținând cont de alocarea responsabilităților de protejare:

- (a) trebuie să existe o autoritate responsabilă pentru asigurarea coordonării tuturor celor interesați, de la nivel național, regional, local și până la grupurile de indivizi;
- (b) planurile și documentațiile de protecție trebuie întocmite doar după ce studii științifice avansate au fost realizate de către echipe multidisciplinare de specialiști compuse în special din:
 - specialiști în conservare și restaurare, inclusiv istorici de artă;
 - arhitecți și urbaniști;
 - sociologi și economiști;
 - ecologiști și arhitecți peisagiști;
 - specialiști în igienă publică și asistență socială;
 - și, în general, orice alți specialiști în discipline implicate în protecția și reabilitarea zonelor istorice;

(c) autoritățile trebuie să inițieze sondarea opiniei publice și să organizeze participarea publicului;

(d) aprobarea planurilor sau documentațiilor de protecție trebuie făcută de către un organism abilitat prin lege;

(e) autoritățile responsabile de punerea în aplicare a măsurilor și reglementărilor de protecție la toate nivelurile, național, regional și local, trebuie încadrate cu personal suficient și să dispună de mijloace tehnice, administrative și financiare adecvate.

Măsurile tehnice, economice și sociale

18. Trebuie realizată la nivel național, regional sau local lista cu zonele istorice și vecinătățile lor ce sunt de protejat. Aceasta trebuie să indice prioritățile astfel încât resursele limitate pentru protejare să fie judicios alocate. Orice măsură de protecție, de indiferent ce natură, ce trebuie luată de urgență, trebuie luată fără a mai aștepta întocmirea planurilor sau documentațiilor de protecție.

19. O cercetare a zonei ca întreg, inclusiv o analiză a evoluției sale spațiale, trebuie realizată. Ea trebuie să acopere datele arheologice, istorice, arhitecturale, tehnice și economice. Un document analitic trebuie întocmit astfel încât să determine care construcții și ansambluri sunt de protejat cu mare grijă, care sunt de conservat în anumite condiții sau, în cazuri excepționale și complet documentate, care pot fi distruse. Acestea va permite autorităților publice de a stopa orice lucrări incompatibile cu recomandările. În paralel trebuie întocmit un inventar al spațiilor publice și private și a vegetației în aceleași scopuri.

20. Suplimentar față de inventarul arhitectural sunt necesare cercetări complexe ale datelor sociale, economice, culturale, tehnice și structurale în contextul lor urban sau regional.

Studiile vor include, dacă este posibil,

- date demografice și
- analiza activităților economice, sociale și culturale,
- r.iodul de viață și relațiile sociale,
- regimul de proprietate asupra terenurilor,
- infrastructura urbană,
- starea rețelei de drumuri,
- rețeaua de comunicații și legături reciproce între zona protejată și zonele învecinate.

Autoritățile trebuie să dea o atenție deosebită acestor studii și trebuie să aibă în vedere ca planurile de protecție nu pot fi întocmite fără ele.

21. După ce cercetarea descrisă mai sus a fost realizată, și înaintea întocmirii planurilor și specificațiilor de protecție, trebuie programată în principiu o etapă de considerare a capabilității urbanistice, arhitecturale, economice și sociale a structurii urbane sau rurale de asimilare a funcțiilor și a compatibilității lor cu caracterul zonei.

Programarea operației trebuie să asigure:

- aducerea densității de locuire la nivelul dorit;
- realizarea lucrărilor în etape;
- cazare temporară pentru perioada lucrărilor cât și
- strămutarea definitivă a acelor rezidenți care nu se vor mai putea întoarce la fostele lor locuințe.

Operațiunile trebuie realizate cu cea mai apropiată colaborare din partea comunităților și grupurilor interesate. (...)

22. Odată planurile și specificațiile întocmite și aprobate de către autoritatea publică competentă este de dorit ca ele să fie executate de către autori sau sub autoritatea lor.

23. În zonele istorice conținând trăsături din diverse perioade, prezervarea trebuie realizată luând în considerare manifestările tuturor perioadelor.

27. Standardele normale de securitate aplicabile incendiilor sau catastrofelor naturale trebuie urmărite și în programele de asanare sau dezvoltare din zonele istorice, în măsura în care acestea sunt compatibile cu criteriile aplicabile conservării și protecției patrimoniului cultural. În cazul apariției unui conflict, trebuie căutate soluții speciale, cu colaborarea tuturor serviciilor implicate, pentru a obține maximum de securitate și a nu impieta asupra patrimoniului cultural.

28. O atenție specială trebuie acordată reglementărilor de control pentru noile construcții pentru a asigura că arhitectura lor se adaptează armonios organizării spațiale și ambientului ansamblului istoric. În acest scop trebuie ca o analiză a contextului urban să precedă orice construcție nouă, nu numai pentru a defini caracteristicile generale ale ansamblului, dar și pentru a analiza trăsăturile sale dominante cum ar fi:

- înălțimea, culoarea, materialele și forma,
- elemente constante în construirea fațadelor sau a acoperișurilor,
- relația dintre volumul construcției și cel al spațiului, precum și proporțiile lor medii sau poziția lor.

O atenție specială trebuie dată mărimii loturilor, de vreme ce este un pericol ca orice reorganizare a parcelarului să cauzeze o schimbare a masei construite nefavorabilă armoniei întregului.

29. Izolarea unui monument prin demolarea vecinătății sale, precum și strămutarea acestuia nu trebuie în mod normal să fie autorizată, în afara unor circumstanțe excepționale și pentru rațiuni irrefutabile.

30. Zonele istorice precum și vecinătățile lor trebuie să fie protejate de desfigurare urmare a ridicării de stâlpi, piloni și cabluri de electricitate sau telefonie sau prin amplasarea de antene de televiziune sau reclame de mari dimensiuni. Acolo unde acestea există trebuie luate măsurile necesare pentru eliminarea lor. Afișajul, reclamele de neon și orice altfel de reclame comerciale, pavimentul stradal și mobilierul urban trebuie proiectate cu cea mai mare grijă pentru a se încadra armonios în întreg. Eforturile speciale trebuie făcute pentru prevenirea oricărei forme de vandalism.

31. Statele Membre precum și grupurile interesate trebuie să protejeze zonele istorice și vecinătățile lor de riscurile ambientale din ce în ce mai

serioase cauzate de anumite dezvoltări tehnologice – în particular diferitele forme de poluare – prin interzicerea amplasării industriilor periculoase în proximitatea acestor zone și prin luarea măsurilor preventive de contrare a efectelor distructive ale zgomotului, șocurilor și vibrațiilor cauzate de mașini sau vehicule. Trebuie stabilite prevederi pentru luarea în continuare de măsuri de contracarare a efectelor adverse ale supraexploatării turistice.

32. Statele Membre trebuie să încurajeze și să sprijine autoritățile locale să caute soluții conflictului existent în majoritatea ansamblurilor istorice între traficul auto de-o parte, și scara construcțiilor și a calităților lor arhitecturale pe de-o alta.

Pentru rezolvarea conflictului și a încuraja traficul pietonal, trebuie dată o atenție deosebită amplasării și accesului către parkingurile periferice sau chiar centrale și traseelor care să faciliteze deopotrivă traficul pietonal, accesul de deservire și transport public. Multe operații de reabilitare cum ar fi amplasarea caburilor de electricitate sau telefonie în pământ, prea scumpe pentru a fi realizate de unele singure ar putea fi coordonate ușor și economic cu dezvoltarea sistemului de trafic.

33. Protecția și restaurarea trebuie acompaniate de activități de revitalizare.

Estă de aceea esențial de a menține funcțiunile existente corespunzătoare, în special comerțul și meșteșugurile, și de a stabili unele noi, care, dacă sunt viabile, pe termen lung trebuie să fie compatibile cu contextul economic și social al orașului, regiunii sau țării în care ele sunt introduse. Costul operațiilor de salvagardare trebuie evaluate nu numai în termeni de valoare culturală a construcțiilor, dar și prin intermediul valorii pe care acestea o acumulează prin utilizarea lor. Problemele sociale ale salvagărdării nu pot fi corect apreciate dacă nu se referă la amândouă din aceste scale de valoare. Aceste funcțiuni trebuie să răspundă nevoilor sociale, culturale și economice ale locuitorilor fără să aducă atingere caracterului specific al zonei în cauză.

O politică de revitalizare culturală trebuie să facă din zonele istorice centrele activității culturale și să le dea un rol în dezvoltarea culturală a comunității din jurul lor.

35. Acțiunile de salvagardare trebuie să cupleze contribuția autorităților publice cu cea făcută de indivizi sau proprietari colectivi și locuitori și utilizatori, separat cât și împreună, care trebuie încurajați să facă sugestii și în general să joace un rol activ.

Cooperarea constantă între comunitate și indivizi trebuie să fie stabilită la toate nivelurile, în mod special prin metode ca:

- adaptarea informațiilor tipurilor de persoane interesate;
- cercetări adaptate persoanelor chestionate;

- stabilirea de grupuri consultative atașate echipelor de urbanști;
- reprezentarea proprietarilor, locuitorilor și a utilizatorilor într-un corp consultativ în cadrul organismelor de decizie;
- conducerea operațiilor prin cuplarea unor corporații publice care să joace un rol în salvagardare.

36. Formarea de grupuri de conservare voluntare și de asociații non-profit precum și stabilirea de recompense onorifice sau financiare trebuie încurajată astfel încât să fie recunoscut aportul meritoriu în salvagardare.

37. Trebuie asigurate fondurile necesare pentru elementele de investiție publică prevăzute în planurile de protecție a zonelor istorice și a vecinătăților lor prin includerea prevederilor adecvate în bugetul autorităților centrale, regionale și locale.

Toate aceste fonduri trebuie administrate centralizat de către organisme publice, semi-publice sau private cărora li s-a încredințat coordonarea tuturor formelor de sprijin financiar la nivel național, regional sau local împreună cu direcționarea lor în concordanță cu planul general de operațiuni.

38. Asistența publică prevăzută în forma descrisă mai jos trebuie să se bazeze pe principiul că ori de câte ori este necesar și posibil, măsurile luate de către autoritățile competente trebuie să aibă în vedere „extracostul” restaurărilor, însemnând un cost adițional impus posesorului în comparație cu piața imobiliarului.

40. Subvenții, subsidii, credite cu dobândă redusă sau deduceri fiscale trebuie să fie făcute disponibile pentru proprietarii privați sau utilizatori care realizează operațiuni în conformitate cu planurile de conservare și cu standardele impuse de către acestea.

Deducerile fiscale, subvențiile sau creditele trebuie acordate în primul rând grupurilor de proprietari sau utilizatori de locuințe sau spații comerciale în funcțiune, de vreme ce operațiunile în cooperare sunt mai economice decât acțiunea individuală.

Deducerile fiscale acordate proprietarilor privați și utilizatorilor trebuie, atunci când este cazul, să depindă de convenții reclamând respectarea unor condiții puse în numele interesului public și asigurând integritatea construcțiilor precum permiterea vizitării clădirii și accesului la parc, grădina, realizarea de fotografii etc.

41. Fonduri speciale trebuie constituite de către bugetele organismelor publice și private pentru protecția ansamblurilor arhitecturale puse în pericol de către lucrări edilitare publice sau private sau de poluare. Autoritățile publice trebuie să prevadă fonduri speciale pentru repararea distrugerilor cauzate de către dezastre naturale.

42. Suplimentar, departamentele și agențiile guvernamentale responsabile de lucrări publice trebuie să prevadă bugetele și programele lor astfel încât să contribuie [prin acestea] la reabilitarea ansamblurilor istorice prin finanțarea lucrărilor care sunt deopotrivă în conformitate cu scopurile lor și cu cele ale planurilor de protecție.

43. Pentru a crește resursele financiare disponibile, Statele Membre trebuie să încurajeze crearea de agenții publice sau/și private de finanțare pentru protecția zonelor istorice și a vecinătăților lor.

Aceste agenții trebuie să aibă un statut corporatist și să fie îndrituite să primească donații din partea persoanelor private, fundații și concerne industriale sau comerciale. Donatorilor li se pot oferi deduceri fiscale.

44. Finanțarea lucrărilor de orice fel realizate în vederea protecției zonelor istorice și a vecinătăților lor prin activitatea unor corporații de credit trebuie facilitată prin intermediul unor instituții publice sau private de credit, care vor fi responsabile de creditarea proprietarilor cu rate reduse ale dobânzilor și cu o perioadă de rambursare întinsă pe o perioadă lungă de timp.

45. Statele Membre și alte niveluri guvernamentale interesate pot facilita crearea de asociații non-profit responsabile de achiziția, și acolo unde este potrivit, revinderea clădirilor după restaurare; prin utilizarea unor fonduri de rulment stabilite cu scopul esențial de a da posibilitatea proprietăților de imobile istorice care doresc să le protejeze și să le păstreze caracterul să continue să le locuiască.

46. Este foarte important ca măsurile de protecție să nu conducă la o fractură în structură socială. Pentru a evita ca cei mai săraci rezidenți să trebuiască să se mute din clădirile și ansamblurile menite renovării, compensarea creșterilor de chirie îi poate face să-și păstreze locuințele, spațiile comerciale și atelierelor și modul lor tradițional de viață și activitate, în special meșteșugurile rurale, agricultura de mică anvergură, pescuitul, etc.

Această compensare, care trebuie să fie relaționată cu veniturile îi va ajuta pe cei interesați să plătească chiriile crescute rezultate din operațiunile realizate.

V. CERCETARE, EDUCAȚIE ȘI INFORMARE

48. Statele Membre și grupurile interesate vor încuraja studiul sistematic și cercetarea asupra:

- aspectelor urbanistice ale zonelor istorice și a vecinătăților lor;
- conexiunilor între protejare și planificare la diversele niveluri;

- metodelor de conservare aplicabile în zonele istorice;
- degradării materialelor;
- aplicării tehnologiilor moderne în lucrările de conservare;
- tehnicilor tradiționale indispensabile în conservare.

49. Educația specifică implicată în problemele de mai sus, inclusiv perioade de practică, trebuie introduse și dezvoltate. Suplimentar, este esențial de a încuraja pregătirea muncitorilor calificați și a meșteșugarilor specializați în lucrări de protejare a zonelor istorice, inclusiv a spațiilor deschise care le înconjoară [pe acestea]. Este în special necesar să fie încurajate meseriile tradiționale care sunt periclitate de către procesul de industrializare. Este de dorit că instituțiile interesate să coopereze în această privință cu agențiile internaționale specializate precum ICCROM, ICOMOS și ICOM.

50. Educația în domeniul protecției zonelor istorice a personalului administrativ [implicat] în dezvoltarea locală trebuie finanțată și condusă de autoritățile corespunzătoare în cadrul unor programe pe termen lung.

51. Conștientizarea nevoii de conservare [a zonelor istorice și a vecinătății lor] trebuie încurajată prin educația școlară, extrașcolară și universitară și prin utilizarea de media precum cărți, presă, televiziune, radio, cinema și expoziții itinerante. Informația clară, completă, trebuie însoțită de către avantajele – nu numai estetice, dar și sociale și economice – pe care le produce o politică bine condusă de protecție a zonelor istorice și a vecinătăților lor. Asemenea informații trebuie să aibă o largă circulație în mediul organismelor specializate, guvernamentale și private cât și în opinia publică pentru ca aceasta să știe de ce și cum i se va îmbunătăți ambientul.

52. Studiul zonelor istorice trebuie inclus în educația la toate nivelurile, în mod special în pregătirea istorică, astfel încât să inoculeze în mințile tinerilor înțelegerea și respectul față de operele trecutului și pentru a le demonstra rolul acestui patrimoniu în viața contemporană. Această educație trebuie să facă uz larg de media audio-vizuale și de vizitarea ansamblurilor istorice.

VI. COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ

54. Statele Membre trebuie să coopereze în vederea protejării zonelor și a vecinătăților acestora, cerând sprijin, dacă este de dorit, din partea organizațiilor internaționale, atât interguvernamentale cât și neguvernamentale, în particular celor ale Centrului de Documentație UNESCO-ICOM-ICOMOS. O astfel de cooperare bi-sau multilaterală trebuie cu

grijă coordonată și trebuie să ia forma unor măsuri precum următoarele:

- (a) schimbul de informații sub toate formele și de publicații științifice și tehnice;
- (b) organizarea de seminarii și grupuri de lucru asupra unor subiecte particulare;
- (c) prevederea de burse de studii și deplasare precum și difuzarea de personal și echipament științific, tehnic sau administrativ;
- (d) acțiuni comune de combatere a poluării;
- (e) implementarea pe scara largă a proiectelor de conservare, restaurare și reabilitare în zone istorice și publicarea experienței acumulate. În zonele de frontieră în care sarcina dezvoltării

și protejării zonelor istorice și vecinătăților lor ridică probleme afectând în comun State Membre de fiecare parte a graniței, ele trebuie să-și coordoneze politicile și activitățile pentru a asigura că patrimoniul cultural este folosit și protejat în cel mai bun mod cu putință;

- (f) asistența mutuală între state vecine pentru protejarea zonelor de interes comun caracteristice pentru dezvoltarea culturală și istorică a regiunii.

Traducere și selecție text
lector arh. SERGIU NISTOR